

ΤΟ ΣΤΕΝΙΩΤΙΚΟ ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΔΙΑΒΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Πάσχα στίς Στενιές. 'Η μόνη περίοδος ἐκτός τῶν ἐκλογῶν πού τώρα πιά συγκεντρώνεται τόσος κόσμος στίς Στενιές. "Ολοι σχεδόν εἶναι παρόντες, εἰδικά τό τελευταῖο τετραήμερο τῆς Μ. Ἐδδομάδας πού δύως εἶναι καί τό πιό ἔντονο.

Γραφικό, πρωτότυπο ἵσως γιά κάποιον ξένο τό Παραδοσιακό Πάσχα τείνει δυστυχώς νά ἐκλείψει. Κάθε χρόνο εἶναι πιό περιορισμένο τό διάστημα πού διαθέτει στό χωριό, εἶναι πιό ἀπλοποιημένες οι ἀσχολίες του σ' αὐτό τόν καιρό, μιά πού ή ζωή ἔχει πιά μεταφερθεῖ στήν Ἀθήνα καί οι περισσότεροι ἀναζητοῦν ἔνα τετραήμερο διακοπῶν.

Θυμάμαι πάντα, ἔστω καί ἀμυδρά, μιά πού κι ἐγώ ἡμουν μικρή ὅταν ὅλα αὐτά γίνονταν, τή χαρά πού ἔνιωθα ὅταν ἄρχιζαν νά φτιάχνονται τά τσουρέκια γύρω στή Μ. Τρίτη μέ ἀποκορύφωμα πιά τό συνωστισμό στό φοῦρνο τοῦ κυρ-Σπύρου, πού τότε δούλευε τή Μ. Πέμπτη.

'Η ἀτμόσφαιρα ἔντονη, ή ἀγωνία διάχυτη, τό ἀγχος ζωγραφισμένο στά πρόσωπα τῶν κυριῶν, καθώς περίμεναν τά τσουρέκια νά ἀνεβοῦν καί φώναζαν στόν κυρ-Σπύρο νά τούς τά βάλει στό φοῦρνο τή σωστή ὥρα μήν «ξεπεράσουν» ή νά τά βγάλει ἀπό τό φοῦρνο ἔγκαιρα μήν καοῦν. Τά σχόλια πού συνόδευαν κάθε λαμαρίνα πού ἔβγαινε ἀπό τό φοῦρνο, ήταν ή πολύ ἐπαινετικά ή σχεδόν παρηγορητικά: «καλά εἶναι. Τοῦ χρόνου νά' σαστε καλά».

«—"Αχ, ο Σπύρος δέν μοῦ τά πρόσεξε» ή «Μά σοῦ ἔλεγα, δρέ Σπύρο, νά τά προσέξεις». «Κοίτα κάτι κουλούρια πού μοῦ ἔβγαλες». Καί ο κυρ-Σπύρος ἀντιμετώπιζε στωικά καί μέ τό ἴδιο πάντα χαμόγελο ὀλες τίς κριτικές, ἐνῶ συνέχιζε ἔτσι χωμένος νά δάζει καί νά βγάζει λαμαρίνες στό φοῦρνο.

Κίνηση μεγάλη λοιπόν αὐτές τίς μέρες στήν πλατεία γιά τά τσουρέκια, κούραση, ἀρκετή ἀκόμα καί γιά τά παιδιά πού εἶχαν χρεωθεῖ μέ τήν ύποχρέωση, νά πηγαίνοφέρονται τίς ἄ-

δειες κυρίως λαμαρίνες. Νότα αἰσιόδοξη και μυρωδάτη ἡ περιοχή του φούρονου εἰδικά σέ μιά περίοδο νηστείας.

“Ομως μιά τελείως ἀντίθετη αἴσθηση κυριαρχοῦσε ἐλάχιστα πιό κάτω, σ’ ἔνα χτήμα πού σφάζονταν και σφάζονται ἀκόμα τά ἀρνιά γιά τό Πασχαλινό γεμιστό. Καί ἐκεὶ ὁρθοστασία, ἀγωνία και πάθος καμιά φορά ἀπό τούς πελάτες πού ἐπεδίωκαν μιά καλή ἀγορά, ὑπό τίς ἀπελπισμένες κραυγές τῶν ἀρνιῶν πού μέσα στό, ὑποτίθεται, ἄγιο κλίμα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν σφάζονται και θυσιάζονται στό βωμό του Λαμπριάτη.

Τά πρωινά λοιπόν γεμίζουν ἀπό τίς γαστρονομικές και οικιακές ἀσχολίες. Τό ἀπόγευμα ἐκκλησία και μετά ἵσως κάποια βόλτα.

Οἱ ἡμέρες περνοῦν ἔτσι γρήγορα και ἡ Μ. Πέμπτη φτάνει χωρίς να τό καταλάβονμε καλά. Οἱ ἀφίξεις ὅλο και αὐξάνονται, τό χωριό γεμίζει και ζωντανεύει. Παλαιότερα δέδαια τό χωριό ἦταν γεμάτο και ἔτσι ἵσως τή Μεγάλη Ἐβδομάδα νά ἔρχονταν μόνον αὐτοί οἱ κάπως καθυστερημένοι, πού εἶχαν πάει στήν Ἀθήνα νά ἀγοράσουν τά «πρωτόφορα».

Τό συγύρισμα τού σπιτιού στό ἀποκορύφωμά του και ὅλοι ἀποροῦν γιά τό πόσο γρήγορα πέρασε ἡ ὥρα και χτύπησε ἡ καμπάνα γιά τήν ἐκκλησία. Κόσμος ἀρκετός γιά τά δώδεκα Εὐαγγέλια πού προκαλεῖ σχεδόν συνωστισμό στή στολισμένη μέ μωβλές κορδέλες ἐκκλησία, γύρω στό πέμπτο Εὐαγγέλιο, πού διγαίνει κι ὁ Ἐσταυρωμένος. Οἱ ἀπαραίτητες εὐχές, «καί τοῦ χρόνου» μιά μικρή συζήτηση στό προαύλιο τῆς ἐκκλησίας μετά τήν ἀπόλυτη και ὁ κόσμος φεύγει γιά τά σπίτια του ἐπιδιώκοντας κάποια ξεκούραση. Ἀρχίζει βλέπετε τό τριήμερο τῆς κοινωνικῆς ζωῆς στίς Στενιές, ἔνα τριήμερο πού ἀκόμα και τώρα δέν ἔχει χάσει παρά ἐλάχιστα ἀπό τό ὑφος του.

Μ. Παρασκευή. Τό πρῶτο πρᾶγμα γιά τό ὅποιο ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν Στενιωτισσῶν ἐνδιαφέρεται μόλις ξυπνήσουν τή Μεγάλη Παρασκευή τό πρωί, εἶναι ὁ καιρός. Εἶναι ἔνα πρόβλημα τό νά δρέχει ἡ νά φυσάει ἐκεῖνο τό τόσο γνωστό μας ξεροβόροι και ἔσυ νά ἔχεις ἀγοράσει ἔνα σχεδόν καλοκαιρινό φόρεμα γι’ αὐτή τήν ἡμέρα. Μ. Παρασκευή. Ἡ ἡμέρα τοῦ ἐπιταφίου, ἀλλά και τοῦ «πρωτόφορου».

Παλαιότερα ὁ ἐπιτάφιος στολιζόταν τό πρωί. Τά παιδιά πήγαιναν μέ καλαθάκια στούς κήπους και ἔφερναν λουλού-

δια, τά φραγκοκοράκια τῆς Θεοτόκου ἔπαιζαν πρωταρχικό ρόλο στό ντεκόρ πού καθώς δλοι συμμετεῖχαν στό στόλισμα τοῦ Ἐπιταφίου, ἡ διαδικασία αὐτή ἔπαιρνε ἔναν καθολικό καὶ ἀνέμελο χαρακτήρα. Βέβαια εἶναι ἀλήθεια, ὅτι δέν ἦταν ἰδιαίτερα εὔκολο νά ἀκούσεις τή λειτουργία. Εἶναι ὅμως καὶ κοινά ἀποδεκτό καὶ γενικά γνωστό, ὅτι στίς Στενιές οἱ φορές πού μπορεῖς νά ἀκούσεις τή λειτουργία στήν ἐκκλησία εἰδικά σέ κάποια μεγάλη γιορτή εἶναι σχεδόν μηδέν.

Τά τελευταῖα χρόνια, ἡ προσπάθεια γιά τήν καλύτερη δυνατή παρούσιαση ἐνός ἐπιταφίου, σ' ἓνα σχεδόν ἀνταγωνιστικό κλίμα μέ τήν ἄλλη ἐνορία, ἔχει ἀλλάξει κάπως τά πράγματα. Στολίζεται νύχτα ἀκόμα, τά λουλούδια ἔρχονται ἀπό τήν Ἀθήνα καὶ τό πρωί δλοι πηγαίνοντας στήν ἐκκλησία, βλέπουν ἔτοιμο πιά ἔναν ἐπιτάφιο πού σίγουρα δέν διαφέρει σε τίποτα ἀπό αὐτούς τῶν μεγάλων ἐκκλησιών τῶν ἀστικῶν κέντρων. Τό μόνο πού ἔχει διατηρηθεί ἀπό τήν πρωινή λειτουργία εἶναι ἡ φασαρία πού γίνεται καθώς τά σχόλια εἶναι ἀναπόφευκτα. "Ἐτσι ἐλάχιστοι καὶ πάλι καταλαβαίνουν τήν ἀποκαθήλωση.

Μετά, μιά σύντομη βόλτα μέχρι τό σταθμό, μιά διάχυτη μελαγχολία, πού τονίζεται ἀπό τίς συνεχῶς μονές καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, ἄλλα καὶ συγχρόνως ἡ ἀγωνία νά πᾶμε νωρίς στό σπίτι νά ἑτοιμαστοῦμε γιά τό ἀπόγευμα. Νωρίς τό ἀπόγευμα, ἀνεξάρτητα ἀν ἔχουμε δεῖ τούς ἐπιταφίους καὶ ἀν ἔχουμε προσκυνήσει, δλοι φορώντας τά καλά καὶ κυρίως τά πρωτόφιορα φούχα θά ἐπισκεφθοῦμε καὶ τίς δύο ἐκκλησίες. "Ἐτσι εἶναι τά ἥθη καὶ τά ἔθιμα, ἀπαράβατοι σχεδόν ἄγραφοι νόμοι. Καί ὁ καθένας μας ἀρχίζει ἀπό τήν ἐνορία του.

Εἶναι ἀλήθεια ἀρκετά γραφικό, μπαίνοντας στό προαύλιο τῆς ἐκκλησίας νά συναντᾶς τό τραπεζάκι μέ ἓνα μάσκουλο¹-δάζο πάνω του καὶ κάποιον ἀπό τούς «μασκουλιέρηδες» νά σου λέει: «Καί τοῦ χρόνου. Κάτι γιά τά μάσκουλα».

Ἀγωνία γιά τό πόσα θά μαζέψουν, μιά καὶ τό μπαρούτι συνεχώς ἀνεβαίνει, ὅπως λένε οἱ ἴδιοι καὶ τό ἔθιμο πρέπει μέ κάθε θυσία νά διατηρηθεῖ.

Ἐξίσου χαρακτηριστικό, εἶναι τό τραπεζάκι μέ τόν παπά, μόλις μπεῖ κανείς στήν ἐκκλησία στό ἀριστερό μέρος.

1. Βλέπε Στενιώτικο γλωσσάριο.

Ἐκεῖ, ὁ παπάς τῆς ἐκκλησίας πού ἔχουμε ἐπισκεφθεῖ, γράφει τίς «παρακάλιες», τά δόνόματα δηλαδή ἐκείνων πού θέλουν νά μνημονευθοῦν στή λειτουργία. Ἀπαραίτητη συνοδεία τῆς παρακάλιας, εἶναι ἓνα μικρότερο ἥ μεγαλύτερο ἀνάλογα χρηματικό ποσό. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τό ποσό πού θά δινόταν, ἴδιαίτερα ὅμως πιό παλιά, ἦταν ἀντικείμενο ἀρκετῆς σκέψης καί αὐτό γιατί ὑπῆρχε μιά τάση συναγωνισμού, στό ποιός θά δώσει τά πιό πολλά ἥ ἀπλούστερα ἦταν ἓνα μέσο ἐπίδειξης καί προσδολῆς.

Ἡ ἐπίσκεψη τῶν ἐπιταφίων, ἥ ἀνταλλαγὴ εὐχῶν μέ τίς ἡλικιωμένες κυρίες πού κλασικά πιά κάθε χρόνο πιάνουν μιά θέση στά στασίδια γιά νά δοῦν τήν κίνηση, ἀφοῦ ἐκείνες κουράζονται εὔκολα γιά νά τήν ἀκολουθήσουν, οἱ ἀπαραίτητες φιλοφρονήσεις στήν ἔδρα τοῦ ἐπιταφίου ἀπό τούς ἐπισκέπτες, ἀλλά καί ἥ κρυφή ἀγωνία τῶν δημιουργῶν γιά τήν ἀντικειμενική κρίση τοῦ κόσμου πάνω στό ποιός ἦταν ὁ πιό ὀραῖος ἐπιτάφιος, εἶναι τά χαρακτηριστικά τῆς ὀλιγόλεπτης, παραμονῆς στήν ἐκκλησία. Ἀλλωστε μήν ξεχνᾶμε ὅτι τά σχέδια τῶν ἐπιταφίων εἶναι σάν τή νέα μόδα πού μᾶς παρουσιάζουν οἱ μαίτρ. Ἐτοιμάζονται ἀρκετό καιρό πρίν καί τηρεῖται μεγάλη μυστικότητα μέ σκοπό πάντα τήν αποφυγή διαρροῆς δύοιασδήποτε χρήσιμης πληροφορίας στήν «αντίπαλη» (μέ τήν καλή πάντα ἔννοια) ἐνορία.

Ἀκολουθεῖ ἥ δόλτα στό σταθμό, ἵσως κάποιος καφές ἥ ἓνα ἀναψυκτικό στό καφενείο τοῦ σταθμοῦ πού ἐκείνη τήν ἡμέρα γεμίζει ἀπό κόσμο, τό περπάτημα μέχρι τά καθβάκια σέ ἀργό συνήθως ωθημό, γιατί τό πρωτόφρορο παπούτσι εἴθισται νά στενεύει λίγο καί τό ἀνοιχτόχρωμο καλό φόρεμα ἥ τό κουστούμι σίγουρα δέν προσφέρεται γιά νά καθήσεις στά πεζούλια τοῦ δρόμου, ἀλλά καί μιά κάποια ἀγωνία γιά τό πότε θά χτυπήσει ἥ καμπάνα νά πάμε στήν ἐκκλησία γιά τήν ἀγρυπνιά, χαρακτηρίζουν τό ὑπόλοιπο ἀπόγευμα.

Εἰπαμε. Τή Μ. Παρασκευή διέπει ἓνας ἔντονος ωθημός ὅπου παραστάσεις καί ἐνδύματα ἐναλλάσσονται μέ μοναδικό ἵσως γιά τό χρόνο, τρόπο. Ἀλλαγὴ ρούχων λοιπόν, ἥ σύνοψη, ἥ λαμπάδα καί γρήγορα στήν ἐκκλησία. Πρέπει εἰδικά ἥ νεολαία νά προλάβει γιά νά πεῖ τά τροπάρια. Ἄλλος συναγωνισμός ἐκεῖ. Τό ἓνα τά κορίτσια, τό ἄλλο τά ἀγόρια. Ἰσως

τό τρίτο δ ψάλτης. Αύτό δέν είναι σίγουρο. Ἄγωνία γιά τό πῶς θά εἰπωθεῖ τό ἐπόμενο τροπάριο, συναγωνισμός γιά νά ὑπάρχει ἀπόλυτη δικαιοσύνη στόν ἀριθμό τῶν τροπαρίων πού θά μᾶς πεῖ κάθε διάδα καί χωρίς νά τό καλοκαταλάβουμε, ή ἐκκλησία γεμίζει ἀπό πέταλα πού πέφτουν ἀπό κάθε σημείο στό μεσαῖο σηκώ πού εἶναι καί δ Ἐπιτάφιος.

«Ἐρραναν τόν τάφον». Ἐφτασε λοιπόν ἡ μεγάλη στιγμή τῆς περιφορᾶς. Ὁ σταυρός, τά ἔξαπτέρυγα, τά φανάρια, ὅλα ἔτοιμα. Καί νά λοιπόν πού δ Ἐπιτάφιος γιά μιά ἀκόμα φορά θά περιφερθεῖ στούς δρόμους τοῦ χωριοῦ, στήν καθιερωμένη του διαδρομή, οἱ κυρίες ἀπό τό σπίτι τους θά τόν φάνουν μέ κάποια κολόνια καί μαζί μ' αὐτόν καί ὅλο τόν κόσμο πού τόν ἀκολουθεῖ καί ὑπό τό φῶς τῶν βεγγάλικῶν, πού ἀνάβοντας δ ἔνας μετά τόν ἄλλον, θά φτάσουμε στήν πλατεία ἔχοντας πάντα τήν αἰσθηση, δτι μυρίζεις μία πρωτόγνωρη μυρωδιά (ποικιλία ἀρωμάτων καί καπνού).

Συνήθως στήν πλατεία γίνεται ἡ συνάντηση τῶν δύο ἐπιταφίων. Είναι δ πρῶτος συναγωνισμός τῶν δύο «παρατάξεων». Εύτυχως ἡ δυστυχῶς δσο καί ἄν περνοῦν τά χρόνια, ἐκεῖνες τίς μέρες εἶναι πολύ ἔντονος ὁ χαρακτηρισμός πού σέ ἀκολουθεῖ ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπό τό πού ἔτυχε νά εἶναι τό σπίτι σου «Κατοχώρι ἡ Πανοχώρι».

Πολλές βεγγάλες, τακούνια, λολοφύσεκα καί ἵσως κάποιες τράκες πλαισιώνουν τή συνάντηση τῶν δύο Ἐπιταφίων. Ἀλλη μιά δοκιμασία εἶναι ἵσως ὅταν δ Ἐπιτάφιος περνάει ἀπό τήν ἀντίθετη ἐκκλησία. Καί μετά πιά οἱ τελευταῖς ψαλμωδίες στήν ἐκκλησία, δ Ἐπιτάφιος μπαίνει στό ἴερό καί ἔνας-ἔνας κατάκοπος φεύγει γιά τό σπίτι του. Μή ἔχηνάμε δτι τό Μ. Σάββατο εἶναι ἡμέρα γεμάτη ἀπό δουλειές. Κόκκινα αὐγά, μαγειρίτσα, τό γεμιστό ἀρνί, ὅλα πρέπει νά γίνουν, αὐτή τή μέρα μέχρι τό ἀπόγευμα. Καί ἄς μή παραλείψουμε καί τή σχεδόν ἀπαραίτητη πιά βόλτα στή χώρα τό πρωί τοῦ Μ. Σαββάτου γιά τά ψώνια ἡ ἀπλά γιά νά δοῦμε τήν κίνηση.

Καί βέβαια τό Μ. Σάββατο δέν ἀργεῖ νά ἔημερώσει. Οι κουζίνες μετατρέπονται σέ πεδίο μάχης τῆς νοικοκυρᾶς μέ τό χρόνο, ὅλοι οἱ δρόμοι μοσχοδιοῦν εἴτε ἀπό κάποια καθυστερημένα τσουρέκια ἡ τό συνηθέστερο ἀπό τό ψητό καί ὅλες οἱ κυρίες διαμαρτύρονται γιά τήν ἀναπόφευκτη ὅμως πτώση

τῆς ἔντασης τοῦ ρεύματος. Τό ἀρνί στίς Στενιές δέν σουβλίζεται, ὅπως στά περισσότερα μέρη τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλάδας. Γεμίζεται μέ τῇ γνωστή μας «γέμιση», μά λα τούλογή ἄπειρων αὐγών καὶ ἄλλων ὑλικῶν καὶ μυρωδικῶν καὶ ψήνεται στό φοῦρνο. Παλαιότερα, τό ταψί μέ τό ψητό πήγαινε στό φοῦρνο τοῦ χυρ-Σπύρου. Θυμάμαι πάντα, πού μετά τήν Ἀνάσταση μ' ἔπαιρνε ὁ παππούς μου καὶ πηγαίναμε μαζί στήν πλατεία γιά νά φέρουμε τό ψητό ἀπό τό φοῦρνο στό σπίτι.

Ἄφοῦ λοιπόν ἐτοιμαστοῦν τά ἐδέσματα γιά τό ἀναστάσιμο τραπέζι καὶ ἄφοῦ στολιστεῖ καὶ αὐτό μέ τό καλό τραπεζομάντηλο, τά καλά σερδίτσια καὶ τά κόκκινα αὐγά, ἀρχίζει ἡ ἐτοιμασία γιά τήν ἐκκλησία. Ἐπίσημο τό ντύσιμο γιά τή χαρούμενη αὐτή ἡμέρα, ἀπαραίτητα ἔφοδια, οἱ λαμπάδες καὶ τά πυρομαχικά καὶ ὅλοι στήν ἐκκλησία περιμένοντας μέ μεγάλη ἀγωνία αὐτή τήν ταύτιση τῶν δύο δεικτῶν τοῦ ζολογιοῦ πού θά σημάνει καὶ τό χαρούμενο χτύπημα τῆς καμπάνας. Χριστός Ἀνέστη, λοιπόν, καὶ μαζί ὅλα τά «πυρομαχικά» δίνουν τό ἀγωνιστικό τους παρόν. Ἀρκετά πιό παλιά, τό «Χριστός Ἀνέστη» συνοδεύοταν ἀπό πολλές τουφεκιές στόν ἀέρα, ἐνῷ ἀρχίζει ἡ σχεδόν δλονύκτια προσπάθεια εἰδικά τῶν νεώτερων, νά κάψουν μέ ρουκέτες καὶ βεγγαλικά τίς σημαῖες, πού ὅπως ἀκόμα καὶ τώρα τήν ἡμέρα τῆς Ἀνάστασης, στόλιζαν τό προαύλιο τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀντίπαλης ἐνορίας. Στόχος πού δέν ḥταν καὶ τόσο εὔκολο να ἐπιτευχθεῖ.

Σήμερα, λιγότερο ἐπικίνδυνα τά ἔθιμα, ὁ οὐρανός γεμίζει ἀπό φούξια φωτοβολίδες, πού φωτίζουν ἀπό ψηλά τό χωριό. Τράκες, μπομπάκια, βεγγάλες, ὅτι μπορεί ὁ καθένας νά φανταστεῖ.

Ἀγωνία μήπως καεῖ τό φόρεμα ἀπό κάποιο ἀδέσποτο μπομπάκι, εὐχές, χαρούμενα πρόσωπα. Γύρω στίς 12.30 ὁ κόσμος φεύγει. Μετά ἀπό τόσο καιρό νηστείας καὶ μόνο ἡ ἴδεα ὅτι στό σπίτι περιμένουν ἡ μαγειρίτσα καὶ τά κόκκινα αὐγά είναι μιά πρόκληση. Πιό παλιά πού ἡ νηστεία ḥταν πραγματικότητα πολλοί ἔπαιρναν μαζί τους τσουρέκια καὶ αὐγά νά τά «ἀναστήσουν» καὶ εἰδικά τά παιδιά πού ἦθελαν νά φᾶνε κάποιο κουλούρι μετά τήν Ἀνάσταση ἡ νά δροῦν κάποιον γιά νά τσουγκρίσουν τό κόκκινο αὐγό.

Στήν περίοδο τῆς κατοχῆς πού ḥταν ἄλλωστε καὶ μιά μό-

νιμη περίοδος νηστείας είχε συμβεῖ τό εξῆς εύτραπελο:

Μιά κυρία είχε πάρει, άκολουθώντας τό έθιμο, τσουρέκια και αύγα στόν "Αη-Γιώργη νά τά «άναστήσει». "Οταν μπήκε στήν έκκλησία μετά τό Χριστός 'Ανέστη τά τσουρέκια είχαν κάνει κυριολεκτικά φτερά άπό τό στασίδι πού τά είχε άφήσει. 'Η ίδιοκτήτρια τους βέβαια εβαλε τίς φωνές, δλλά κάποιοι πιτσιρικάδες ίσως τότε, σίγουρα θά θυμούνται άκομα πόσο ώραιά ἦταν έκείνη ή 'Ανάσταση.

Χωρίς βέβαια πιά τέτοια περιστατικά, τελειώνει και τό Μ. Σάββατο και αύτό πού σοῦ θυμίζει, ὅτι πολλοί ὅλη τή νύχτα γλεντοῦν, είναι έκείνη ή ρός άπόχρωση πού παίρνει τό δωμάτιο άκομα και μέσα άπό τά κλειστά παράθυρα καθώς οι φωτοβολίδες συνεχίζουν νά πέφτουν ὅλη τή νύχτα.

'Η Κυριακή είναι λιγότερο έντονη μέχρι τό μεσημέρι. Ξαγρυπνισμένοι ὅλοι, θά άργήσουν όπωσδήποτε νά ξυπνήσουν. Στά σπίτια έτοιμασία συνήθως γιά τό Πασχαλινό τραπέζι πού θά μαζέψει τήν οἰκογένεια στήν εύρυτερή της έννοια. Στά χτήματα πού είναι τά μάσκουλα, δλα τά άγόρια ύπό τόν ήχο κάποιας 'Ελληνικής μουσικής και μέ τό ριφοκίνδυνο πού σοῦ δίνουν μερικά κουτάκια μπύρα άμα τά πιεῖς, έτοιμαζουν κάποια «μασκουλιά». Μιά-δυό τό πολύ γιά τό πρωί, και μετά γέμισμα γιά τήν άπογευματινή άναμέτρηση.

Τήν Κυριακή τό άπόγευμα ή πλατεία είναι πεδίο μάχης. Οι περισσότερες κυρίες έκείνη τήν ήμέρα θυμούνται ὅτι έκπροσωποῦν τό άσθενές φύλο, ζητοῦν σχεδόν άνακωχή γιά νά περάσουν άπό τήν πλατεία μιά πού τά καλσόν και τά φορέματα είναι πολύ εύάλωτα στό μπαρούτι, και νά ξητήσουν καταφύγιο σέ κάποιο άπό τά 4 σπίτια πού δρίσκονται γύρω άπό τήν πλατεία. Οι αὐλές τῶν σπιτιών αύτῶν είναι πραγματικά όχυρά, δλλά συγχρόνως και παρατηρητήρια. 'Ασφαλεῖς πιά έκει, βλέπουν τί γίνεται στήν πλατεία και πολύ περισσότερο -δυστυχῶς- στήν αὐλή τοῦ σχολείου, πού είναι άληθινά κρίμα κάθε χρόνο νά έχει τόσες άπωλειες γιά χάρη τής παράδοσης.

"Οσο ή ώρα πλησιάζει νά έρθουν οι δυό είκόνες, τόσο τά αύτοσχέδια μπομπάκια ή οι «λαδάδες» πληθαίνουν. Και ή σχεδόν κάθε χρόνο έντυπωσιακή είσοδος τῶν είκόνων στήν πλατεία, πού ή κάθε μιά περιμένει άπό τή δικιά της πλευρά νά κατευνάσουν τά πνεύματα.

"Αλλωστε τώρα είναι ή σειρά τῆς τράκας. Σειρές όλοκληρες άπό τράκες περιφέρονται στά χέρια κάποιων σταθερῶν κάθε χρόνο τολμηρῶν, προσφέροντας τό καθιερωμένο πιά θέαμα ἀλλά και δημιουργώντας τήν ἀτμόσφαιρα πού ὅλοι περιμένουμε. Καί μέσα σ' ὅλη αὐτή τήν ἀναμπουμπούλα, ὁ ὑπόκωφος καί ἐπιβλητικός ἥχος τῶν μάσκουλων. Τά συμπάρα συνεχίζουν πιά ἀραιά τώρας οἱ εἰκόνες συναντιῶνται καί μετά συνεχίζουν τήν πορεία τους καί σιγά-σιγά διάλυεται. Ἡ εἰκόνα τῶν μασκουλιέρηδων πού γεμάτοι χώματα καί μέ ἄδεια μάσκουλα ἐμφανίζονται ἀπό τό γειτονικό χτῆμα στήν πλατεία,— μιά ἐμφάνιση πού ἔρχεται σέ πλήρη ἀντίθεση μέ τό λουσάτο στύλ τῆς Κυριακῆς, είναι ή πρώτη νύξη ὅτι καί αὐτό τό Πάσχα κοντεύει νά τελειώσει. Ἀλλά ἀκόμα πιό πολύ τό συνειδητοποιεῖ αὐτό κανείς ὅταν ἀργά τή νύχτα περάσει ἀπό τήν ὀλοφώτιστη πλατεία μέ τό κατακόκκινο ἀπό τίς τράκες δάπεδό της. Τό δράδυ κάποιος χορός στό καφενεῖο τοῦ σταθμοῦ ἡ σέ κάποιο ἄλλο χωριό ἔχει ἀντικαταστήσει τό γλέντι πού γινόταν παλαιότερο μέ τό πασχαλιάτικο τραπέζι πού ἔκανε αὐτός πού σήκωνε τήν εἰκόνα τῆς Ἀνάστασης στήν ἐκκλησία γιά ὅλο τό χωριό μετά τό τέλος τῆς περιφορᾶς τῆς εἰκόνας.

Βέβαια δέν ἔξακολουθοῦν νά γίνονται ὅλα αὐτά μέχρι τώρα. Ὁ φοῦρνος τοῦ κυρ-Σπύρου ἔχει πάψει νά λειτουργεῖ καί μαζί μ' αὐτόν χάθηκε καί ἡ κίνηση τοῦ τσουρεκιοῦ.

Τώρα σπάνια περνᾶς ἔξω ἀπό κάποιο σπίτι καί σοῦ ἔρχεται ἡ μυρωδιά τῶν κουλουριῶν. Ἡ ἀγωνία δέ, γιά τήν ἐπιτυχία τῶν τσουρεκιῶν καί ἡ ἀπαραίτητη σύγκριση ἀνήκουν στό παρελθόν.

"Αλλωστε τό νά ἀγοράσεις ἔτοιμα γλυκά είναι πάντα μιά πολύ εὔκολη λύση. Τά παιδιά δέν πηγαίνουν πιά μέ καλάθια στούς κήπους γιά τά λουλούδια τοῦ Ἐπιταφίου καί σίγουρα κανείς δέν σκέφτεται νά φέρει φραγκοκοράκια ἀπό τή Θεοτόκο γιά τό σκοπό αὐτό.

"Ο χορός στό καφενεῖο τοῦ σταθμοῦ ἔχει ἀντικατασταθεῖ ἀπό τή διασκέδαση σέ κάποια ντισκοτέκ καί ἵσως αὐτό πού ἔχει μείνει μόνο καί πού θά πρέπει νά διατηρηθεῖ είναι τά μάσκουλα καί αὐτή ἡ «μάχη» τήν Κυριακή στήν πλατεία, γιά τήν δροία μιλοῦν ἀπό μόνες τους οἱ παρακάτω φωτογραφίες:

Γόμωση του Μάσκουλον και προετοιμασία γιά τό πιτάκωμα.

Πιτάκωμα του Μάσκουλον. Διαχρίνεται ή στρογγυλή σφήνα και οι μακριές ξύλινες τοιμπίδες γιά νά τό συγκρατούν όρθιο και σέ άποσταση άσφαλείας από τά κεφάλια τῶν βοηθῶν.

Ανάπαυλα τού πιτακωτή μιά και ή βαρειά ζυγίζει πάνω από 15 κιλά κι έχει πολλή δουλειά μπροστά του.

Τό Μάσκουλο έτοιμο πρός πυροδότηση. Διακρίνεται τό φυτίλι, οι πέτρες πλάγιας στήριξης γιά νά μή μπατάρει μέ τό ἄναμμα καί ή πέτρα πού ἀκουμπᾶ, γιά νά μή χωθεῖ στή γῆ κατά τήν ἐκπυρωσοχόρδηση.

‘Ο παπα-Γιάννης Ιπ. Πολέμης δύδονταεσσάρων ἐτῶν, θαλλεός καί γελαστός κφατώντας ἔνα ἰσχνότατο μπομπάκι στό δεξί χέρι περιμένει στήν πλατεία τῶν Στενιῶν τό ἐκκλησίασμα τοῦ Πανωχωριοῦ τῆν Κυριακή τοῦ Πάσχα 1984 γιά τή μεγάλη μάχη!

‘Ο πανοσιολογιότατος Δωρόθεος Πολυκανδριώτης είσθιαν πυροβολώντας μέ τούς πανωχωριανούς ένορτες του στήν πλατεία τῶν Στενιῶν, ἀλλά οἱ κατωχωριανοί, σάν ἄξιοι ἀπόγονοι μπουνολοτιέρηδων, τοῦ ἔκαψαν μέ τρακατροῦκες τά πανάκριβα καὶ τά κατακαίνουργια ὅμφιά του.